

ТИПИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

1. Перестановка.

2. Заміна.

3. Додавання.

4. Опущення.

1. Перестановка

Перестановка - вид перекладацької трансформації, що полягає в зміні порядку прямування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текс-том оригіналу.

Елементи перестановки

- 1) слова;
- 2) словосполучення;
- 3) частини складного речення;
- 4) речення в тексті (складному синтаксичному цілому).

Синтаксичні перестановки.

1. Інверсійний порядок речення, викликаний перестановкою підмета.

англ. Two urgent problems were solved.

укр. Було вирішено деі гострі проблеми.

2. Прямий порядок речення з фінальною постпозитивною обставиною (порівн. вживання англійських прислівників here (тут), only (лише), enough (достатньо), зумовлене син-таксичною структурою англійської мови і т. ін.). англ. But some question arise here. - укр. Але тут виникає питання.

3. Вживання означення перед (після) присудка

англ. The mentioned above is not, however, so important.

укр. Однак згадане вщє не є таким важлжим.

4. Перестановка самостійних речень, яка обумовлена термінальним планом ВМ.

Порівн. уживання форми Past Perfect

у другому реченні зі значенням передування дії, позначеній в першому реченні:

англ. Are you going to the conference this week? - asked George. We had reached the cinema.

укр. Ми підійшли до кінотеатру. - Ви збираєтесь на конферещію цього тижня? - запитав Джордж.

2. Заміни

Заміна (субституція) - уживання однієї мовної одиниці замість іншої.

Заміна - метод спостереження за мовними фактами, що полягає в підстановці різних мовних одиниць в однаковому оточенні для з'ясування їхнього співвідношення. Те ж, що комутація.

А. Граматичні заміни

Одиниці заміни

Приклади

1. Форма слова. Порівн.:

форма мн. іменника в англійській мові заміняється формою однини в російсь-кій: овес - oats, картопля - potatoes і т. ін.

2. Частина мови. Порівн.:

а) віддієслівні іменники в англійській мові - українська дієслівна форма: whistles - свистіти і т. ін.;

б) форма прикметника - форма іменника: англ. Australian prosperity — укр. процвітання Австралії й т. ін.;

в) форма прикметника в предикативній функції в англ. мові - дієслово в українській: to be glad - радіти і т. ін.

3. Члени речення. Порівн.:

а) при актуальному членуванні речення в англійській мові темою є підмет, ремою - група присудка або один із членів цієї групи, в українському перекладі - додаток: / was offered another post - Мені запропонували нову посаду й т. ін.;

б) англійський підмет - український додаток: The resolution declares... - У резолюції сказано...

4. Речення

а) просте - складне

б) складне - просте

в) головна частина - підрядна частина

г) сурядність - підрядність (сполучникове речення – безсполучникове речення).

Порівн.:

а) заміна простого речення складним: англ. / like watching children playing. -Люблю дивитися, як граються діти.

б) заміна складного речення простим:

англ. It was so noisy that we couldn't hear anyone.

укр. В галасі ми нікого не могли почути й т. ін.;

в) заміна головної частини підрядною

англ. While he was looking through the contract, the phone rang.

укр. Він розглядав контракт, коли йому зателефонували.

г) заміна сурядності підпорядкуванням:

англ. The chairman being late, they had to wait.

укр. Оскільки голова затримувався, їм довелося чекати.

Б. Лексичні заміни

Лексична заміна - це заміна лексичних одиниць (слів і лексикалізованих словосполучень) ВМ лексичними одиницями МП, які не є їхніми словниковими еквівалентами.

Види лексичних замін

Найменування виду | Визначення | Причини заміни

Конкретизація. Заміна слова ВМ із загальним значенням словом МП із приватним значенням Розбіжність у структурі двох мов:

а) відсутність у МП слова з таким же діапазоном значень,

порівн.: англ. thing (узагальнене значення - річ, предмет, справа, факт і укр. конкретизоване речі (мн.), багаж: His things were everywhere. - Його речі були розкидані всюди;

б) розбіжність у граматичних характеристиках,

порівн. Трансформацію українського іменника в англійське дієслово:

укр. в/зувадам (документ) - англ. initial - початковий;

в) розходження в стилістичних особливостях:

англ. impose (накладати) - укр. нав'язувати й т. ін.

Генералізація

Заміна при перекладі слова із вузьким значенням одиницею з узагальненим значенням англ. impose - укр. ціль; укр. призначення - англ. appointment; англ. deny - заперечувати, укр. - відмовлятися; англ. department - укр. відділ, факультет, відомство, мін-стерство й т. ін.

Розширення змісту

Заміна одного слова іншим, заснована на причинно-наслідкових відношеннях висловлення. англ. / am proud - укр. Я пишаюся (Я знаю їхні достоїнства, тому пишаюся ними).

В. Антонімічний переклад

Антонімічний переклад - комплексна лексико-граматична заміна, сутність якої полягає в трансформації стверджувальної конструкції в негативну (або навпаки) і супроводжується заміною одного зі слів ВМ антонімом у МП.

Засоби вираження антонімічної заміни

Українська мова

1. Подвійне заперечення

2. Частина не перед антонімічною заміною з негативною семою

3. Антонімічна заміна частки не частками тільки, як тільки. Я не ненавиджу його. - Батько не забороняв (дозволяв) відвідувати клуб.

Я тільки дома помітив (не помітив раніше), що мені дали не ту книгу.

Англійська мова

1. Негативна частина при слові з негативною характеристикою, в перекладі – стверджувальне речення.

2. Прийменник without

3. Заміна частковозаперечної модальності загальнонегативною модальністю. You can't be serious. - Ви жартуєте.

The light was cut off and we were without for several hours. - Світло вимкнули, і ми були в темряві декілька годин.

Keep off the cage! - Не підходьте до клітки.

Г. Компенсація

Компенсація - прийом перекладу, коли елементи тексту ВМ не мають еквівалентів у МП: англ. The fact that the prices rocketed depressed them a lot. -укр. їх дуже засмутило те, що ціни різко зросли.

Фактори, що спричиняють використання компенсації

1. Відсутність у МП засобів еквівалентного перекладу.

2. Можливість тільки неповного перекладу одиниці мови оригіналу.

3. Необхідність передати внутрілінгвістичну семантику, яка співвідноситься з мовою оригіналу, додатковими засобами.

4. Потреба в передачі діалектних особливостей.

5. Пошуки засобів для передачі індивідуальних особливостей мовлення.

6. Відсутність у МП слів, які збігалися б за референціальним значенням зі словами ВМ.

7. Розходження мовних відповідностей у прагматичному значенні.

Примітка

Досить часто компенсація заповнює втрату стилістичної інформації іншими засобами мови. Еквівалентність перекладу виявляється не на рівні слів, а на рівні всього речення в цілому, порівн.:

англ. They couldn't help laughing at his accent, "he do" and "they does".

укр. Не можна було не посміхнутися, почувши його акцент та висловлення типу «хочить» та «хотять».

3. Додавання

Додавання - лексичні збільшення, обумовлені формальною невиразністю семантичних компонентів словосполучення у ВМ.

В основі додавання лежать комплетивні відношення між елементами верифікованого дієслівного словосполучення. Невипадково, лексичний еліпсис у ВМ стосовно перекладу 3. Харрис назвав доречними словами:

англ. The Head proposed a meeting to discuss the most urgent issues. -

укр. Завідувач запропонував провести збори, щоб обговорити найбільш гострі проблеми.

4. Опущення

Опущення - 1) відсутність якого-небудь із членів речення, що сприймається як нульове його вираження; 2) пропуск, втрата.

Опущення в перекладі - це еліпсис семантично-надлишкових слів, порівн.: англ. This is an important remark to make. - укр. Це - важливе зауваження.

Мета опущення:

1. Усунення надмірності.
2. Прагнення уникнути явищ, не властивих мові перекладу (порівн. парні синоніми в англійській мові, не властиві українській та російській мовам: англ. Just and equitable treatment. - укр. Справедливе відношення).
3. Намір уникнути стилістичного навантаження (порівн. технічні та наукові тексти).
4. Можливість здійснювати компресію тексту з метою усунути його надмірне "роздування".
5. Прагнення до максимальної конкретності.

Перекладацькі трансформації рідко вживаються роздільно, сполучаючись, як правило, один з одним.

Структурні особливості трансформації в перекладі

Структурні трансформації - один із методів породження вторинних мовних структур, який полягає в повному або частковому транспонуванні форми слова однієї мови в систему іншої.

Види структурних трансформацій у перекладі

1. Транскрипція - спеціальний спосіб запису перекладного тексту, заснований на строгій відповідності між буквами письма ВМ та звуками МП, порівн. англо - український переклад:

[metrdpopolitan] - метрополітен; [stew] - степ; [fail] - файл; ['intdvju:] - інтерв'ю;

2. Транслітерація - передача тексту, написаного за допомогою алфавітної системи вихідної мови засобами алфавітної системи мови - перекладу, порівн. англо-український переклад:

dessert - десерт; detective - детектив; Heal - ідеал; prize - приз; final - фінал.

3. Калькування - утворення нових слів або введення в мову перекладу нових способів словотвору шляхом запозичення словотвірних моделей мови оригіналу.

Калька - запозичення шляхом буквеного перекладу слів або зворотів у мові по складовим їхнім частинам, порівн.: англ. subside - укр. субсидія; англ. suburb - укр. пригород; англ. submarine - укр. субмарина; англ. typical - укр. типовий; англ. unfortunate - укр. нещасний.

4. Описовий переклад - переклад слова з однієї мови на іншу, здійснюваний за допомогою лексикалізованого сполучення, порівн. англо - український переклад:

navy - військово-морський флот; oblige - робити ласку;

one-way - однобічний рух;

opera - оперний театр;

tracker - програма для обробки аудіо-треків.

5. Наближений переклад (переклад за аналогією) - підбір найближчої за значенням відповідності в мові перекладу для лексичної одиниці іноземної мови, яка не має у перекладній мові еквівалентних відповідностей, порівн. англо-український переклад:

inspect - уважно оглядати; institution - навчальний заклад;

penetrate - проникати усередину; доцент - assistant professor.

6. Трансплантація (іншомовні вислови) - перенос слів і висловів у текст перекладу в іноземному написанні для надання тексту автентичності, порівн.:

Windows - це програма, що робить Ваш ПК легким у користуванні.